

HUMAK[®]

Miksi ennakoida?

Näkökulmia ja menetelmiä
nuorisoalan järjestöjen
ennakointiin

Tiivistelmä
teoksen
pääkohdista

Kimmo Lind & Aino Tormulainen (toim.)

OSAAMISKESKUS
KENTAURI

Sisällysluettelo

Johdanto	1
Miksi ennakoida?	2
Ennakoinnin näkökulmia ja menetelmiä	3
Ennakoinnin vaiheet	4
Toimintaympäristön muutos	6
Muutokset kansalais- ja vapaaehtoistoiminnassa	7
Toimintaympäristön muutokset nuorisoalan järjestöissä	9
Nuoret ja maailma muuttuvat – muutoksessa on pysyttävä mukana	11
Yhdessä hahmoteltuja tulevaisuuden näkymiä ja ennakointiharjoituksia	13
<i>Mihin nuorisoalan järjestöjen pitäisi reagoida tai vastata tulevaisuudessa?</i>	14
<i>Millaisissa eri paikoissa/tiloissa/ympäristöissä tullaan toimimaan jatkossa?</i>	17
<i>Kenen kanssa tulevaisuudessa toimitaan tai haluttaisiin toimia?</i>	18
Ennakoinnin sparrauskysymyksiä	20
Johtopäätökset: entiseen malliin vai uutta kehittäen?	21
Eräitä vinkkejä ennakointityöhön	23

Alkuperäinen teos

Miksi ennakoida?

Näkökulmia ja menetelmiä nuorisoalan järjestöjen ennakointiin

Johdanto

Tähän tiivistelmään on koottu Miksi ennakoida? Näkökulmia ja menetelmiä nuorisoalan järjestöjen ennakointiin –julkaisusta keskeisiä näkökulmia nuorisoalan järjestöjen ennakoinnista. Niin tämän tiivistelmän kuin koko julkaisun pyrkimyksenä on innostaa nuorisoalan järjestöjä kehittämään ja ennen kaikkea toteuttamaan omaa ennakointiaan.

Ajatuksena on, että ennakointi olisi järjestön arjessa koko ajan mukana oleva ajattelu- ja toimintatapa. Tiivistelmä ja koko julkaisu on suunnattu erityisesti nuorisoalan järjestötoimijoille, mutta myös muille järjestöalan ennakoinnista kiinnostuneille.

Kiitämme kaikkia julkaisun ja tämän tiivistelmän kokoamiseen osallistuneita sekä kannustavia esimerkkejään kertoneita nuorisoalan järjestöjä!

Miksi ennakoida?

Ennakoinnin merkitys korostuu maailman muuttuessa nopeasti ja voimakkaasti. Ennakoinnin avulla järjestöt voivat lisätä tulevaisuutensa hallintaa, monipuolistaa tulevaisuuden mahdollisuuksiaan sekä turvata omaa autonomiaansa. Ennakointikykyinen järjestö ei ole ”lastu laineilla”, vaan erilaisia muutoksia, mahdollisuuksia, reittejä ja valintoja ennakoita pohtinut yhteisöllisesti ”kipparoitu alus”.

Ennakoinnin tarve koskee aivan erityisesti nuorisoalan järjestöjä. Yhteiskunnalliset ja globaalit muutokset heijastuvat nimenomaan lapsiin ja nuoriin. Välttämättömyys tunnistaa lasten ja nuorten elämään vaikuttavia asioita ja ilmiöitä kohdistuu juuri nuorisoalan järjestöihin. Ennakoinnin avulla nuorisoalan järjestöt voivat olla luomassa positiivisia odotuksia tulevasta ja antamassa uskoa siihen, että tulevaisuuteen on mahdollista vaikuttaa. Nuorisoalan järjestöillä on tulevaisuuteen viittaava kasvatustehtävä.

Ennakoinnin näkökulmia ja menetelmiä

Ennakointia (foresight) on jaoteltu sen mukaan, millaiseksi tieto tulevaisuudesta ymmärretään. Kun tulevaisuutta tarkastellaan todennäköisyyksien näkökulmasta, perustuu tarkastelu vahvasti menneeseen ja tilastolliseen selittämiseen. Skenaariot puolestaan hahmottavat mahdollisia tulevaisuuksia. Uuden sukupolven ennakoinnissa on kyse konstruktivistisesta ennakoinnista.

Konstruktivistisesta näkökulmasta tulevaisuutta koskeva tieto on sosiaalisesti rakennettua, eikä siinä pyritä pelkästään tietämiseen, vaan lisäksi myös tulevaisuuden luomiseen. Se on toimintaorientoitunutta. Ennakointi kytkee siten tulevaisuusajattelua tavoitteelliseen toimintaan. Ennakointi ei ole siten vain muutosten ja tulevaisuuden analysointia, vaan myös siihen kohdistuvaa tavoitteellista vaikuttamista ja toimintaa.

Ennakoinnin vaiheet

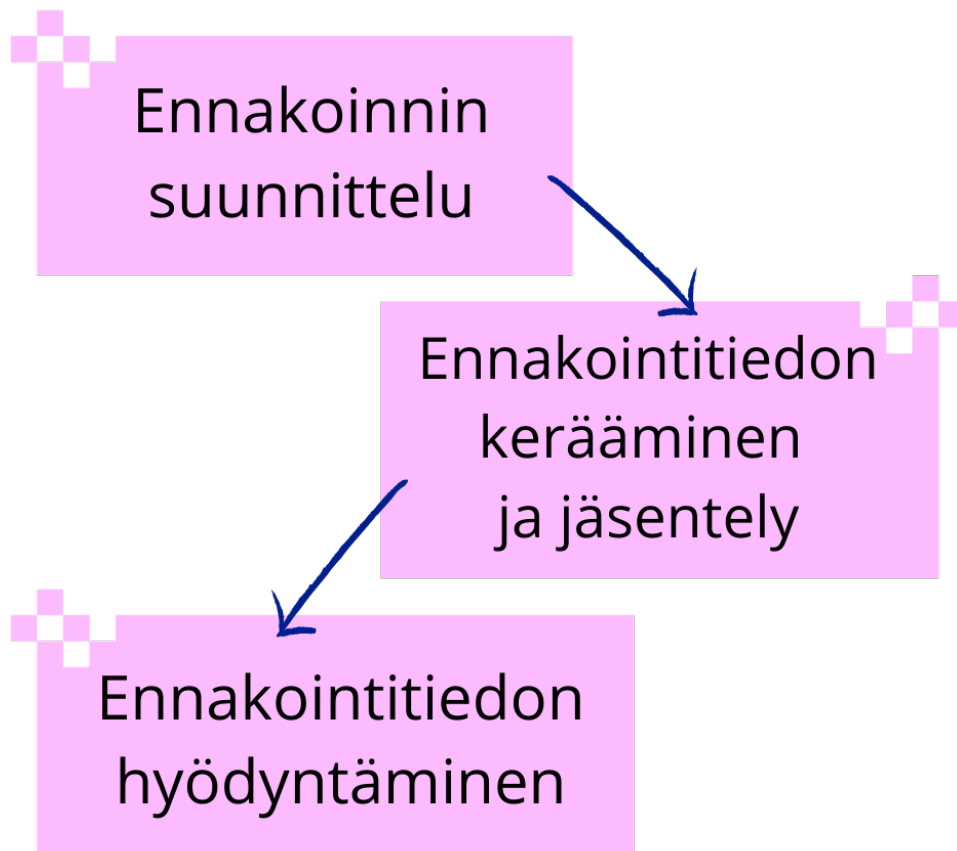
Ennakoinnin suunnittelussa tärkeä on löytää vastauksia siihen, mitä ennakoinnilla tavoitellaan, ja millaisiin kysymyksiin ennakoinnilla ollaan etsimässä vastauksia. On tärkeää, että ennakointiprosessin suunnitteluun osallistuisi mahdollisimman laaja joukko järjestön keskeisiä sidosryhmiä.

Suunnitteluvaiheessa on tärkeää pyrkiä hahmottamaan, millaista järjestön nykyinen toiminta ja sen osaaminen ovat. Mitkä ovat järjestön keskeisiä avaintehtäviä? Avaintehtävien hahmottaminen luo ennakointityölle pohjaa ja auttaa ennakointityön lopuksi myös tarkastelemaan, millaiset tehtävät ja osaamiset ovat tulevaisuudessa tärkeitä. Suunnitteluvaiheessa on tarpeen miettiä myös ennakoinnin käytännön kysymyksiä: Ketkä ennakointia erityisesti toteuttavat (vastuuhenkilö/-t) ja mistä siihen tarvittavaa tietoa kerätään.

Ennakoinnin seuraava vaihe on siirtyä itse toimintaympäristön kartoittamiseen. Se tarkoittaa käytännössä esimerkiksi erilaisten järjestön toimintaan vaikuttavien hiljaisten signaalien ja trendien kartoittamista, toimintaympäristön muutosten analysointia sekä erilaisten tulevaisuuskuvien, tulevaisuustaulukoiden tai skenaarioiden tekemistä järjestön mahdollisista tulevaisuuksista.

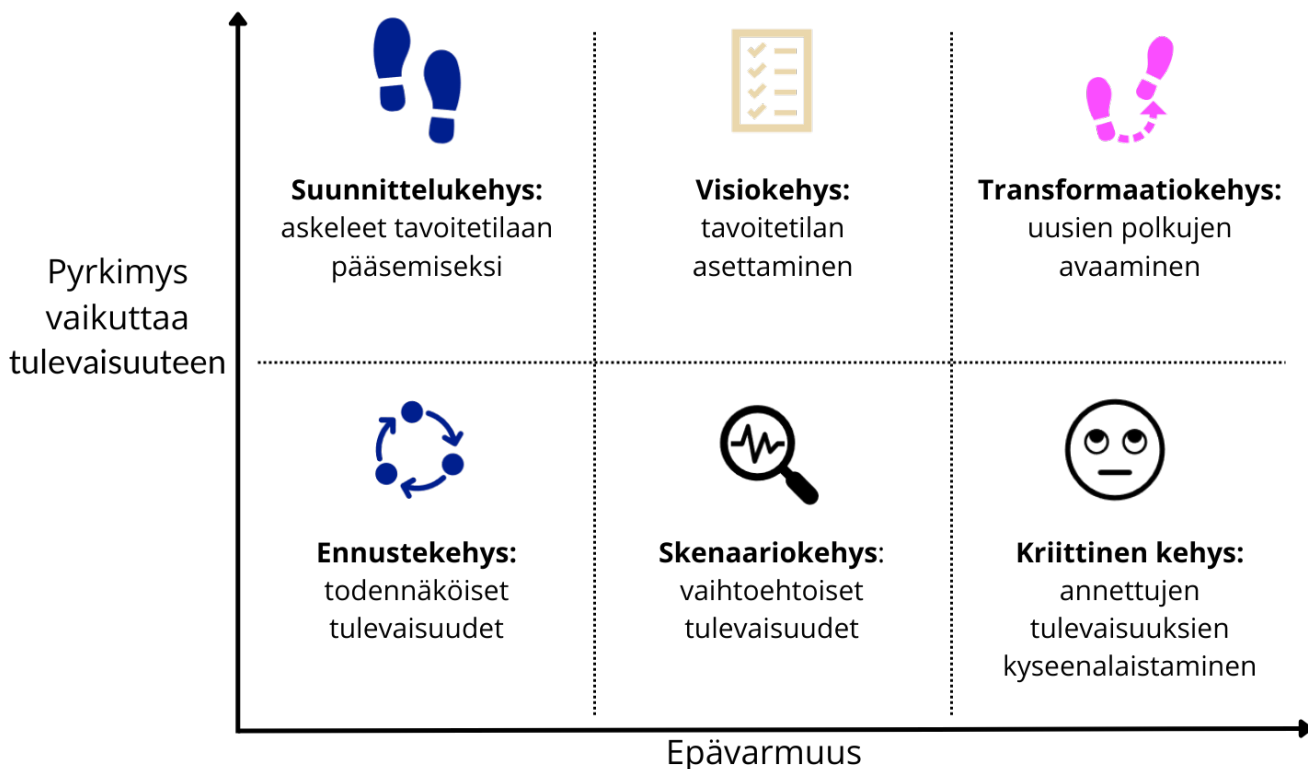

Ennakointisuunnittelun vaiheet

Ennakointitietoa ja siitä tehtyjä yhteisiä tulkintoja on lopuksi hyödynnettävä. Ennakointitiedon olisi autettava järjestön toiminnan suuntaamisessa sekä toimintatapojen kehittämisessä. Ennakointitieto voi konkretisoitua järjestön strategiatyössä uudistaen tai jopa muuttaen järjestön tulevaisuuden visiota ja missiota. Ennakointitietoa voidaan hyödyntää myös esimerkiksi toimintasuunnitelmissa, toiminnan kehittämisessä, sidosryhmätyössä, kehittämishankkeiden kohdentamisessa, taloussuunnittelussa, henkilöstön osaamisen johtamisessa, työtapojen uudistamisessa ja niin edelleen.

Toimintaympäristön muutos

Ennakkoinnin eri kehukset (Minkkinen, Auffermann, Ahokas 2019), mukailtu Kentaurin tarpeisiin lisäkuvioin.

Ennakkoinnissa voidaan erottaa monia erilaisia tasoja globaalista paikalliseen tasoon. Globaalilla tasolla voidaan tarkastella esimerkiksi megatrendejä, joilla tarkoitetaan useista ilmiöistä koostuvaa yleistä ja laajaa kehityssuuntaa. Megatrendien kehityssuunnan uskotaan usein jatkuvan samansuuntaisena. Esimerkkinä tällaisesta megatrendistä on ekologinen kestävyyskriisi.

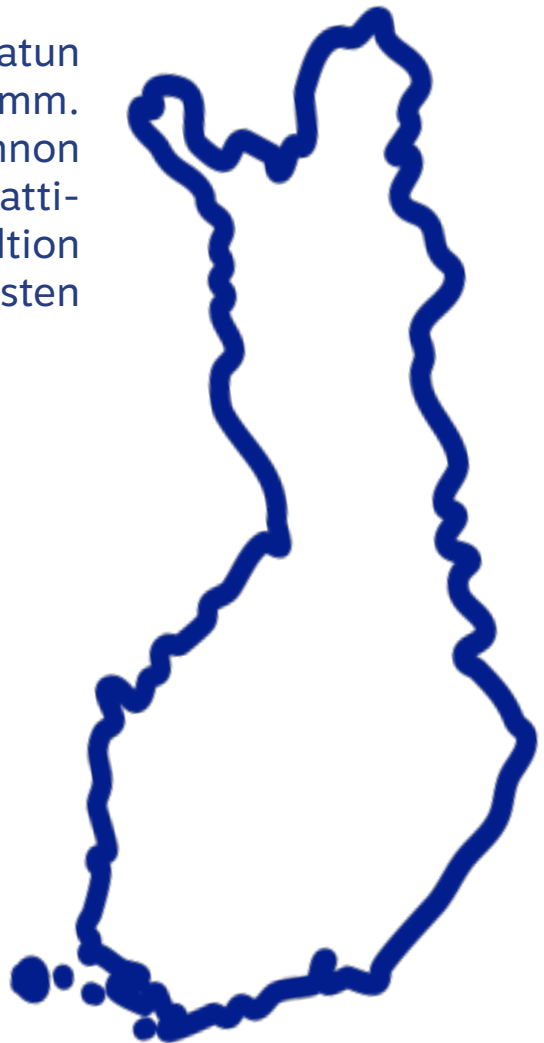
Ennakointi voidaan ymmärtää tapoina kohdata epävarmuuksia ja erilaisina pyrkimyksinä vaikuttaa tulevaisuuteen!

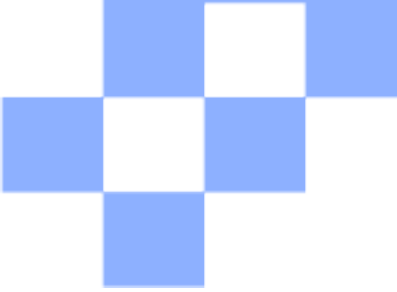
Muutokset kansalais- ja vapaaehtoistoiminnassa

Suomi on yhdistysten ”luvattu maa”.

Suomessa perustetaan vuosittain noin 2 000 yhdistystä ja yhdistykseen kuuluvien ihmisten määrä on kasvanut 1970-luvulta asti. Kuitenkin vapaaehtois pohjalta toimivien yhdistysaktiivien määrä on vähentynyt, ja moniin yhdistyksiin on entistä vaikeampaa saada mukaan sitoutuneita luottamushenkilöitä.

Samanaikaisesti järjestöihin palkatun henkilöstön määrä on lisääntynyt mm. niiden lisääntyneen palvelutuotannon johdosta. Järjestötoiminnan ammatti- maistumisen myötä myös valtion ohjaava ote järjestöistä on viimeisten vuosikymmenten aikana tiukentunut.

Hybridisaatiossa järjestöt
omaksuvat ja ottavat
käyttöön julkiselta tai
yksityissektorilta lähtöisin
olevia ajattelu- ja
toimintatapoja.

**Kokoavasti
järjestöjen
toimintaympäristön
muutoksia
on kuvattu
*hybridisaation
käsitteen kautta.***

2000-luvulla tällaiset ajattelu- ja toimintatavat ovat liittyneet erityisesti toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden osoittamiseen.

Järjestöihin perinteisesti kiinnittyneen vapaaehtoistoiminnan luonne on sekin muuttunut. Ihmiset eivät välttämättä tahdo tai pysty sitoutumaan pitkäaikaiseen vapaaehtoistoimintaan, vaan he saattavat haluta pop up -tyyppistä vapaaehtoistoimintaa tai oppia jotain itseään hyödyttäviä asioita, kun he kokevat tekevänsä jotain yleisesti merkityksellistä ja tärkeää.

Perinteistä yhdistystoimintaa haastaa myös niin kutsutun neljännen sektorin toiminta, jolla viitataan perinteisen yhdistyskentän ulkopuolelle sijoittuvaan, toiminnan verkostomaisuutta, itseorganisoituvuutta, vapaamuotoisuutta ja suoraa toimintaa korostavaa ajattelu- ja toimintatapaan. Se liitetään erityisesti erilaiseen omaehtoiseen ja spontaaniin kaupunkiaktivismiin.

Toimintaympäristön muutokset nuorisoalan järjestöissä

Seuraavissa muutoshavainnoissa on hyödynnetty syksystä 2020 alkaen järjestettyjen *Kentauri* keskustele -tilaisuuksia sekä syksyn 2022 aikana toteutettuja työskentelytapoamisia kymmenen eri nuorisoalan järjestön kanssa.

Jäsenyys on muutoksessa

- * Jäsenyyden merkitys on pohdittavana: mikä on sen merkitys? Millaisia eroja muodostuu aktiivisen ja muodollisen jäsenyyden välille?
- * Harrastamisen käytännöt ovat muuttuneet. Jäsenyys ei välttämättä enää korostu. Asiakkuuden/lisenssien lisääntyminen.
- * Vapaaehtoistoimijoita yhä haastavampi saada sitoutumaan pitkäaikaisesti.
- * Luottamustehtäviin yhä vaikeampi löytää sitoutujia. Vastuu ja ajankäyttö mietityttävät paljon.

Palvelutuotannon tilannekuva nuorisoalan järjestöissä

- * Järjestöjen toiminnan painopiste on muuttunut edunvalvonnasta ja vaikuttamistoiminnasta palvelutuotantoon.
- * Järjestöjen palveluiden rooli ollut julkisia palveluita täydentävä. Nyt niillä on yhä enemmän myös paikkaava ja kannatteleva rooli

Odotettavissa rahoituksen monilähteisyyden kasvua

- * Järjestöjen rahoitusmallit ovat eriytyvässä. Rahoitusta hankitaan yhä useammasta lähteestä. Se vaikeuttaa toiminnan pitkäjänteistä ennakkointia.
- * Valtionapu-uudistus korostaa toimintaympäristön muutosten ja tarpeiden ennakoitavuutta, toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta.
- * Rahoituksen monilähteisyyden kasvu voi vahvistaa toiminnan ja keskittymistä yhä suurempiin toimijoihin.

Ajattelu- ja toimintatavat muutoksessa

- * Kasvatusajattelu on murroksessa: asioita tehdään ja koetaan yhdessä.
- * Vapaa ja globaali kansalaistoiminta haastaa järjestömuotoista kansalaistoimintaa.
- * Sosiaalisen median kasvanut rooli – digitaaliset tilat ja alustat muuttavat tapaa toimia ja vaikuttaa.
- * Toiminnalta odotetaan yhä vahvemmin tasa-arvoisuutta, yhdenvertaisuutta, sensitiivisyyttä ja inklusiivisuutta.

Mikä nuorten kanssa toimivien järjestöjen ennakkointia määrittää?

- Kasvatustehtävä
- Ennaltaehkäisevä ote
- Osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen
- Nuorten elämämaailma
- Nuoria koskettavat ilmiöt eri tasoilla

Nuoret ja maailma muuttuvat – muutoksessa on pysyttävä mukana

Seuraavissa muutoshavainnoissa on hyödynnetty syksyn 2022 aikana toteutettuja työskentelytapaamisia kymmenen eri nuorisoalan järjestön kanssa.

Nuoret aikamme ”kolmoiskriisin” keskellä – jaksaminen koetuksella

- * Nuorten tarve aikuisten tuelle on lisääntynyt.
- * Maailman uhat ja ilmiöt näkyvät nuorissa monin tavoin.
- * Pinnalla mielenterveysteemat, koulussa jaksaminen (kuormitus, ulkopuolisuuden tunne).

Polarisaatio nuorten välillä, miten nuorille menee ja miltä tulevaisuus näyttää?

- * Nuorten lisääntynyt pahoinvointi, mielenterveyden haasteet, polarisaatiokehitys: toisille haasteiden kasautuminen.
- * Kohdattujen nuorten elämässä korostuu kiusaaminen, väkivalta, seksuaalinen häirintä, aikuisten läsnäolon puute.
- * Monien toiminnassa mukana nuoria, joilla erityisen tuen tarpeita paljon.

Osa nuorista innokkaita vaikuttamaan ja osallistumaan

- * Osalla toimijoista toimintaan osallistujat (esim. viikkoryhmiin) ovat sitoutuneita ja käyvät säännöllisesti.
- * Nuorten aktiivisuuden koetaan olevan hyvin vaihtelevaa: osaltaan nuorten kiinnostus yhteisten asioiden tekemiseen on laskenut ja nuorten mukaan saaminen tuntuu haastavammalta, mutta toisaalta osa nuorista on hyvinkin aktiivisia yhteiskunnallisia toimijoita.

Ilmastokriisi, ilmastoahdistus, ilmastoaktivismi

- * Ilmastokysymykset kiinnostavat ja puhututtavat nuoria.

Kaikki Covid-19-pandemian vaikutukset eivät ole vielä tiedossa

- * Koronan vaikutukset: nuorten kokonaisvaltainen pahoinvointi lisääntyi.

Nuoret ja moninaisuus – sateenkaarinuoret eivät enää vain marginaali

- * Toiminnassa mukana yhä enemmän erilaisten vähemmistöjen edustajia.
- * Ymmärrys sensitiivisyydestä ja turvallisesta tilasta lisääntynyt, myös nuorten aloitteista ja vaatimuksista.

Yhdessä hahmoteltuja tulevaisuuden näkymiä ja ennakointiharjoituksia

Tähän osioon on koottu yhteisten ennakointikeskustelujemme teemoja ja koosteita. Pohtikaa ja peilatkaa näitä sekä lopusta löytyviä ennakointiin liittyviä kysymyksiä järjestössänne. Teette siis jo näin ennakointia, ei se sen vaikeampaa ole – tämä vaatii vain yhteistä keskustelua, reflektointia sekä asian äärelle pysähtymistä avoimin mielin.

Ryhtykää rohkeasti ennakoimaan!

Hahmottakaa omat ennakoinnin tarpeenne ja tapanne. Voitte pysähtyä pohtimaan esimerkiksi seuraavaksi esitettyjä nuorten elämään liittyviä asioita järjestöissä.

MIHIN NUORISOALAN JÄRJESTÖJEN PITÄISI REAGOIDA TAI VASTATA TULEVAISUUDESSA?

Nuorten elämä ja moninaisuus, nuoriin liittyvistä ja nuorten tarpeista lähtevät suunnat

- ◇ *Ekokriisi*
- ◇ *Mielenterveystilanteen heikkeneminen, nuorten pahoinvointi laajemmin*
- ◇ *Moninaisuuden lisääntyminen: kieli- ja kulttuurivähemmistöt, sukupuolen moninaisuus. Sensitiivisyys tärkeää, järjestöissä halutaan tarjota paikka, jossa turvallista olla. Lisäksi esteettömyys.*
- ◇ *”Toivoisin, et me edelleen jatkossakin pystytään olemaan sellanen paikka sekä nuorille että aikuisille, et tänne voi tulla ja täällä voi hengittää” (Järjestön toiminnanjohtaja)*
- ◇ *On kuitenkin tiettyjä kohderyhmiä, joita ei tavoiteta: keitä meillä ei käy? Kuinka oltaisiin vielä saavutettavampi tila? Ketä vielä haluttaisiin tavoittaa?*

Finlands Svenska 4H toteutti *Hållbarhetsveckan / Kestävän kehityksen viikko* -hankkeen Pohjanmaalla. Siinä testattiin yhdessä ympäristöllisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäviä elinympäristöä edistäviä ratkaisuja.

Music Against Drugs ry:n kolmivuotinen *ISGee*-hanke keskittyi sekä digipelaamisesta kiinnostuneiden nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen että pelihaittojen ennaltaehkäisyyn.

Vaikuttamistoiminta, kansalaistoiminta

- ◇ *Yhteiskunnallinen vaikuttaminen, poliittinen päätöksenteko: järjestölle tärkeiden teemojen esille nostaminen, näkökulmien esiin tuominen ja haastaminen työhön perustuvan olemassa olevan tiedon valossa.*
- ◇ *Ottaatoiminnassa olevia/osallistujia myös vaikuttamaan, mukaan päättäjien pöytiin tuomaan näkökulmia esille, avata vaikuttamisen ovia: kuinka tämä parhaalla mahdollisella tavalla mahdollistuisi?*
- ◇ *Vaikka jäsenyys on muutoksessa, kuinka jäsenille saataisiin aidosti tietoa siitä mitä järjestössä tehdään? Kuinka heitä saataisiin enemmän mukaan? Kuinka hallitustyöskentelyyn saataisiin porukkaa? Kuinka tehdä näkyväksi mitä voi oppia, kuinka sanoittaa mahdollista osaamista, joka kertyy?*
- ◇ *Ottaako jatkossa joihinkin asioihin enemmän kantaa, mihin liikkeisiin mennä mukaan? Rohkeus toimia ja muistaa järjestöjen kansalaisvaikuttamisen juuret!*

**NUORTEN
SUOMI**

Nuorten Suomi kehitti yhdessä nuorten kanssa *Vaikuta!*-teemapäivän. Se on on pelillisiä menetelmiä hyödyntävä tapahtumakonsepti, jonka tavoitteena on innostaa ja kannustaa nuoria vaikuttamiseen.

Youth Against Drugs on kehittänyt konseptin nimeltään *Vaikuta!*-illat.

Vaikuta!-illassa nuoret pohtivat asian, mihin he haluaisivat muutosta tai vaikuttaa.

Vaikuttamisen keinot ovat moninaiset, ja niitä harjoitellaan yhdessä nuorten kanssa.

Miten Hällbarhetsveckanin kaltaista toimintaa voisi toteuttaa järjestössänne?

Jos kestävä kehityksen arvot ja niiden siirtyminen nuorille kiinnostaa, tutustu Kentaurin Nuorten ekologisten arvojen mittariin NEMT:in!

Järjestö- ja asiantuntijatyössä tehdään harvoin töitä kellokortilla.

Kehittämistä ja ajatuksia työhön liittyen liikkuu myös työajan ulkopuolelle.

Voisiko järjestöissä antaa ajatuksille välillä vallankumouksellisesti tilaa joutilaisuudella?

Toiminnan elinvoimaisena säilyttäminen käytännössä, arjen työssä

- ◇ *Työntekijöiden osaamisen vahvistaminen, mitä osaamista tulee vahvistaa, mitä hankkia? Jatkuva täydennyskoulutus. Lisäksi työntekijöiden hyvinvointi, ajoissa reagointi jaksamiseen.*
- ◇ *Toiminnan kielet? Mitä kansainvälistyminen tarkoittaa toiminnan suhteen? Millä kielillä toimintaa tehdään? Varsinkin englanninkieliselle toiminnalle olisi suurempikin kysyntä ja tarve. Tulevaisuudessa mietittävä resurssikysymyksiä, kuinka monella kielellä pystytään toimimaan?*
- ◇ *Uusia avauksia: varainhankinta, mahdollinen palvelutuotanto?*

Nicehearts tekee tyttö-, nais- ja perhetyötä tekevä järjestö. Toiminnassa on pyritty kaikenlaisen syrjinnän ehkäisyyn sekä ongelmarakenteiden purkamiseen esimerkiksi Naapuriäiti-toimintamallin ja "Sua varten somessa" -hankkeen avulla.

Nuorten Palvelu ry suosittelee tietoista joutilaisuutta eli priorisointia, tauottamista, tietoista hengittämistä, päiväunia, lounastaukoja ja luontoa, kohottavia kohtaamisia sekä keskeneräisyyden hyväksymistä.

Nuorten Palvelu ry

MILLAISISSA ERI PAIKOISSA/ TILOISSA/YMPÄRISTÖISSÄ TULLAAN TOIMIMAAN JATKOSSA?

- ◇ *herkässä maailmassa*
- ◇ *ilmastokriisin keskellä*
- ◇ *entistä enemmän esteettömissä paikoissa*

Seinien ulkopuolella

- ◇ *Jalkautuen sinne missä ihmiset ovat*

Digitaalisissa ympäristöissä

- ◇ *Verkkotilat, digitaaliset tilat, sosiaalinen media jatkossakin, jonne on siirrytty jo aiemmin ja erityisesti lisääntyen koronan aikana. On oltava hereillä ja reagoitava, kanavat nuorten keskuudessa muuttuvat nopeastikin, mihin seuraavaksi kokoonnutaan?*

NYTYI RY

Nyyti ry pyrkii opiskelijoiden mielenterveyttä edistävään valtakunnalliseen toimintaan. Esimerkiksi he kiinnittivät huomionsa *ensikertalaiskiintiöön* ja sen ongelmiin, nostivat ne keskusteluun ja saivat aiheelle tärkeää huomiota esiin mediassa.

Kouluissa ja oppilaitoksissa

- ◇ *Koulu hyvä nuorten tavoittamisen ja toiminnan markkinoinnin paikka, tavoitetaan koko ikäluokka. Mahdollistaa verkostoyhteistyötä, jos alueellisia ilmiöitä jaetaan koulun/nuorisotyön/nuorisotoimijoiden kesken.*

Suomen Lukiolaisten Liitto tuottaa lukiolaisbarometria, joka on lukio-opiskelijoille suunnattu kysely opinnoista, arjesta ja tulevaisuudesta. Tulokset auttavat ennaltaehkäisevässä yhteiskunnallisessa vaikuttamistyössä.

SUOMEN
LUKIOLAISTEN
LIITTO

KENEN KANSSA TULEVAISUUDESSA TOIMITAAN TAI HALUTTAISIIN TOIMIA?

Nuoret

◇ *Nuoret säilyvät varmasti kohderyhmänä. Muutoksia kohderyhmän nuorissa: pahoinvointi lisääntyy. Halu toimia kaikkein vaikeimmassa elämäntilanteessa olevien nuorten kanssa → verkko osoittautunut hyväksi väyläksi heidän tavoittamisessaan.*

Toiset järjestöt ja nuorisoalan toimijat

◇ *Halutaan jatkossa tehdä enemmän yhteistyötä, etsinnässä muut samankaltaiset toimijat, järjestöt ja myös oman alan ulkopuolelta, verkostot laajasti.*

◇ *Tunnistetaan myös halu toimia aina niiden toimijoiden kanssa, jotka ovat avaintoimijoita tietyn kohderyhmän nuorten tukemisessa tietoinen verkostoyhteistyö.*

◇ *Tulevaisuudessa kumppanuuksia voisi hakea enemmän toimijoista, jotka jakavat saman arvomaailman, ei mentäisi välttämättä näkökulma vaan kohderyhmä ja arvomaailma edellä.*

◇ *Nuorisojärjestökentällä vielä aika paljon tehtävää yhteisessä hyvän rakentamisessa; olisi hienoa, jos tehtäisiin yhteistyötä nykyistä enemmän, oli se sitten kannanottoja tai ylipäätään vaikuttamista yhdessä.*

◇ *Kumppanuuskulttuuri ja sen voimakas uudistaminen tärkeää, aktiivinen vuoropuhelu ja yhteydenpito (ei vain aiesopimukseen pyyntö paria viikkoa aiemmin) vaan yhteisten, lähtökohtaisten arvojen ja ideoiden ääreltä ponnistaminen!*

◇ *Samoista resursseista ja rahoituksista kilpailun sijaan vahvempi yhteistyö ja yhteisten nuorten eteen tehtävä työ*

◇ *Tärkeää olisi sektori- ja ammattirajojen murtaminen, ei vain nuorisoala vaan sote- ja kasvatusala → jatkossa enemmän vaikuttamistoimintaa ja strategisempaa kumppanuusajattelua?*

Muut kumppanuudet ja yhteistyö

- ◇ *Alueet, paikallinen taso kaupungit, kunnat.*
- ◇ *Oppilaitokset, ja ne, jotka toimivat saman kohderyhmän kanssa*
- ◇ *Poliittinen päätöksenteko ja vaikuttamistyö, päättäjät, asiantuntijatahot*
- ◇ *Yksi potentiaalinen mahdollisuus voisivat olla some-vaikuttajat. Ei tarvitse nousta järjestön omaa tubettajaa, olemassa olevista voisi löytyä sopiva yhteistyökumppani.*
- ◇ *Kaikki ihmiset, kansalaiset, aktivistit, miten voimme osoittaa heille tukea, osallistaa ja vaikuttaa yhdessä?*
- ◇ *Isot työllistäjät, yritykset ja työelämä*

Nuorten Akatemia käsitteli

Pelaa!-hankkeessa nuorten kanssa erityisesti harrastuksen löytämiseen ja harrastamisen esteisiin liittyviä teemoja. Hankkeessa tuotettiin onnistuneesti yhdessä nuorten kanssa kolme erilaista peliä, koulutettiin järjestöjen ja oppilaitosten henkilökuntaa pelillistämiseen sekä järjestettiin ammattioppilaitoksissa opiskelijoille suunnattuja pelitapahtumia.

*Rohkeasti ennakoimaan!
Hahmottakaa oma
ennakoinnin tarpeenne ja
teille sopiva tapa.*

Ennakkoinnin sparrauskysymyksiä

Seuraavaksi esitetään muutamia kysymyksiä, joiden tarkoituksena on ”sparrata” järjestöjen ennakkoinnin lähtökohtien, tavoitteiden ja mahdollisten uusien avauksien selvittämisessä.

- 1. Ollaanko yhdistyksessämme/järjestössämme valmiita muutoksiin ja luopumisiin? Onko olemassa asioita, joista ei missään tapauksessa voida luopua?**
- 2. Miten vastaamme tulevaisuudessa kysymykseen siitä, miksi olemme olemassa? Mihin haluamme vaikuttaa?**
- 3. Mitä jäsenet/jäsenjärjestöt ja kansalaistoiminta meille merkitsevät? Miksi olemme olemassa nimenomaan yhdistyksenä/järjestönä?**
- 4. Missä asioissa voisimme tehdä enemmän yhteistyötä alan muiden toimijoiden kanssa?**
- 5. Missä seuraavista asioista meidän tulisi erityisesti viedä ennakkointityötä eteenpäin?**
 - Toimintaympäristön muutosten nykyistä systemaattisemmassa seurannassa.
 - Yhdistyksemme/järjestömme tulevaisuususkon vahvistamisessa.
 - Tulevaisuuskuviemme, -olettamustemme ja horisonttiemme laajentamisessa/ haastamisessa nykyisistä.
 - Ennakkointiin ja tulevaisuusajatteluun liittyvän työnjakojemme ja -vastuittemme kirkastamisessa.

Johtopäätökset: entiseen malliin vai uutta kehittäen?

Ennakointiteemaisissa keskusteluissa syksyllä 2022 kävi ilmi, että järjestöjen arjessa ennakointia tehdään jatkuvasti eri tavoin

- *strategisesti hallituksessa*
- *hereillä ollen, jatkuvassa dialogissa ja toimintaa seuraamalla*
- *ilmiöitä ja havaintoja toiminnasta tehden ja niitä reflektoiden*
- *nuorten/jäsenistön kuulemisella ja mielipiteiden huomioinnilla*
- *tutkimus- ja ajankohtaistietoa seuraamalla, tietoa järjestön sidosryhmistä keräämällä ja analysoimalla*
- *verkostoyhteistyöllä omassa organisaatiossa ja laajemmin alueellisesti ja monitoimijaisesti.*

Järjestöt joutuvat tasapainottelemaan sen suhteen, miten ne orientoituvat a) toimintaympäristöönsä ja b) omaan tehtäväänsä, tarkoitukseensa (ks. Taulukko 1). Toimintaympäristölähtöisesti toimiville järjestöille (esimerkiksi useat palveluntuottajajärjestöt) niiden oma tehtävä ei joko ole tarkasti rajautunut tai sellainen itseisarvo, joka lähtökohtaisesti määrittäisi niiden toimintaa ja tulevaisuutta. Ne voivat uudistaa paljonkin tehtäviään ja toimintatapojaan muuttuneessa toimintaympäristössä. Reaktiivisesti toimivat kuitenkin ”lastuna laineilla”, kun taas ennakoivilla järjestöillä on useita keskenään vaihtoehtoisia tapoja toimia muuttuvassa toimintaympäristössä. Tehtävälähtöisesti toimivilla järjestöillä tarkoitukseen liittyvät arvot ovat puolestaan keskeisiä. Tällaisia järjestöjä ovat tyypillisesti erilaiset aktivisti-

ja intressijärjestöt. Reaktiivisesti tehtävälähtöiset järjestöt voivat pahimmillaan jämähtää menneeseen ja kadottaa kiinnostavuuttaan. Ennakoivasti tehtävälähtöiset järjestöt voivat uudistaa ja päivittää rohkeastikin omaa tarkoitustaan.

Taulukko 1. Järjestöjen toimintaympäristö- ja tehtävälähtöisyys.

	Reaktiivisuus	Proaktiivisuus
Toimintaympäristö- lähtöisyys	Järjestön toiminnan mukauttaminen vastaamaan toimintaympäristön muutoksia ja odotuksia	Uusiin mahdollisiin tehtäviin (ja markkinoihin) suuntautuminen
Tehtävälähtöisyys	Järjestön asemasta ja tehtävästä kiinnipitäminen	Järjestön asemaa ja tehtävää nykyaikaistava

Järjestön toiminnan uudistamiseen tähtäävä ennakointi on molemmissa tapauksissa tärkeää. Ennakoinnilla voidaan luoda järjestöön positiivista tulevaisuuden uskoa, sen avulla voidaan vahvistaa tulevaisuuteen vaikuttavaa toimijuutta. Ennakointi on myös tapa vaikuttaa ja muuttaa maailmaa, mutta tämä edellyttää sitä, että myös järjestön toiminta puhuttelee ja kiinnostaa ihmisiä – että se kutsuu mukaan tekemään tulevaisuutta. Tietyntaista muutoskykyä ja ketteryyttä on siis välttämättä pidettävä yllä.

Eräitä vinkkejä ennakointityöhön

Topi – tulevaisuuden tutkimuksen oppimateriaali

Topi – tulevaisuuden tutkimuksen oppimateriaali -sivusto on laajasti ennakointia ja tulevaisuusajattelua kokoava. Sen tekijöinä on Turun kauppakorkeakoulun ja Turun yliopiston yhteydessä toimiva Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Sivusto sisältää mm. tulevaisuuden tutkimuksen perusteita, käsitteiden avaamisia ja erilaisia artikkeleita, myös kattavan valikoiman erilaisia menetelmiä. Sivustolla on monipuoliset opastukset ja menetelmäkuvaukset toimintaympäristön muutosten tarkasteluun (heikot signaalit, driving forces – muutosvoimat, trendianalyysi). Lisäksi sivuston menetelmissä on kuvattu selkeästi myös skenaariotyöskentelyä, siihen liittyviä työkaluja ja työskentelyyn liittyviä erilaisia osallistavia menetelmiä.

Sivustolta löytyy valmiita työstöpohjia mm. skenaarioiden, skenaariopolkujen, toimintaympäristöanalyysien ja tulevaisuus-taulukoiden tekemiseen.

Lisäksi sivustolla on alan monipuolinen oppikirja (Tulevaisuuden tutkimus tutuksi – Perusteita ja menetelmiä) niille, jotka haluavat saada vielä laajemman käsityksen tulevaisuuden tutkimuksesta ja ennakoinnista.

Kaikkiaan sivusto on erittäin monipuolinen, mutta esimerkiksi edellä mainittujen menetelmien sekä työstöpohjien hyödyntäminen järjestötoimijoille vaatii riittävää etukäteissuunnittelua.

Järjestön ja yhdistyksen ennakointityökalu

OK-Siviksen ja Future Sills for Volunteering -hankkeen tuottama Järjestön ja yhdistyksen ennakointityökalu. Malli on kehitetty erityisesti järjestöille. Mallin keskiössä on hakea tietoa järjestöjen/ yhdistysten eri sidosryhmien odotuksista, analysoida ja yhdistää näitä odotuksia ja jalostaa kerättyä ennakointitietoa järjestön/ yhdistyksen toiminnaksi. Kehitetty ennakointimalli on kevyehkö, nopea ja yksinkertainen toteuttaa. Mallin keskiössä on tavoite tuoda eri sidosryhmien näkemyksiä yhteen. Ennakointimalli sisältää mallin periaatteet ja työkaluja erilaisten sidosryhmien tulevaisuuskäsitysten selvittämiseen ja niiden analysoimiseen.

Yhdistysten strategiaopas (Heikkala ym. 2014).

Ennakointi yhdistyy ja konkretisoituu monille järjestöille ja yhdistyksille erityisesti strategioiden tekemiseen ja päivittämiseen. Tämä opas on hyvin selkeä, kompakti, helppokäyttöinen ja soveltuu nimensä mukaisesti erityisesti yhdistysten ja järjestöjen strategiatyön tukemiseen. Sen kymmenen avainkysymystä rytmittävät hyvin strategiaprosessia. Opas lähtee liikkeelle toimintaympäristön muutosten tarkastelun, toiminta-ajatuksen sekä arvojen ja vision kirkastamisen tärkeydestä. Se päättyy toimenpiteiden ja strategiatyötä osallistavien menetelmien esittelyyn. Seluonäkökulmia tulevaisuuden suunnitteluun (NÄE) ja valintojen tekemiseen (KOE) sekä niiden toteuttamiseen käytännössä (TEE). Opas sopii hyvin eri kokoisille yhdistyksille. Opas on suunnattu yhdistysten jäsenille, toimihenkilöille ja luottamustoimijoille sekä kaikille yhdistyksen kehittämisestä kiinnostuneille.

Merimatka tulevaisuuteen (Heponiemi & Suutari 2022).

Opas on TUTU-verstas -hankkeessa toteutettu hyvin visualisoitu, selkeä ja keskeisiä ennakointimenetelmiä esittelevä työkirja. Se on suunnattu yrityksille ja elinkeinoelämän toimijoille, mutta soveltuu hyvin myös yhdistys- ja järjestötoimijoille. Se alkaa organisaation osaamisen tunnistamisesta ja toimintaympäristön kartoituksesta (trendit, megatrendit, PESTE-analyysi). Työkirjassa on hyviä ja käyttökelpoisia työpohjia erilaisia tulevaisuuden hahmotteluja varten (mm. PESTE-analyysin ja vision pohjalta tehtäviin tulevaisuustaulukoihin ja -kuviin sekä erilaiseen skenaariotyöhön). Työkirjassa esitellään myös Lotuskukkaennakointityökalu sekä kolmen horisontin (3H) -malli. Tämän työkirjan hyvänä puolena on, että siitä voi helposti valita omaan käyttöön soveltuvimmalta

Vapaaehtoistoiminnan ennakoinnin työkirja

Tämä on Kansalaisareena ry:n, Kanssala-hankkeen ja Helsingin kaupungin yhdessä toteuttama tiivis ennakointiopas siitä, mihin suuntaan tai suuntiin vapaaehtoistoiminta on kehittymässä. Se esittää lopputulemana mahdollisia vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuskuvia. Ennakointi toteutettiin kartoittamalla sidosryhmien kanssa vapaaehtoistoiminnan nykytilaa ja keskeisiä muutosajureita (SWOT-analyysi), toteuttamalla verkkokysely ja kaksi työpajaa. Työkirjan tarkoituksena on tarjota välineitä tulevaisuus- ja ennakointityön jatkamiselle mm. siitä, mitä haluttujen tulevaisuuskuvien toteutuminen vaatii tai miten ei toivottujen tulevaisuuksien toteutuminen voidaan estää. Samalla työkirja pyrkii muotoilemaan lähtökohdat jatkuvalle ennakointityölle vapaaehtoistoiminnassa. Opas soveltuu hyväksi esimerkiksi erilaisiin tulevaisuuskuviin pohjautuvasta ennakointityöstä.

Sitra

Suomen itsenäisyyden rahasto (Sitra) on eräs keskeinen laajasti tulevaisuutta ennakoiva toimija. Se julkaisee mm. [tulevaisuusbarometreja](#) ja [megatrendikatsauksia](#). Keskeisimmin ennakointityöskentelyyn Sitra on kehittänyt [tulevaisuus-ajattelua](#) ja siihen kytkeytyviä menetelmiä, keskeisimmin Tulevaisuustaajuus-nimistä työpajamenetelmää. Tulevaisuus-ajattelulla Sitrassa tarkoitetaan vaihtoehtoisten tulevaisuuksien hahmottamista ja niiden peilaamista nykyhetken valintoihin. Tulevaisuustaajuus on kolmen tunnin (tai vaihtoehtoisesti kahteen 1,5 tunnin) kestoiseen työpajaan pohjautuva menetelmä toisenlaisten tulevaisuuksien kuvittelemiseen ja rakentamiseen. Menetelmä on avoin ja kuka tahansa voi ottaa sen käyttöön, ja työpajan vetäjälle on oma helppokäyttöinen käsikirja. Tulevaisuustaajuus on siis käsikirjoitettu ja aikataulutettu työpajamenetelmä, mutta sitä voi soveltaa ja muokata ryhmän tarpeiden mukaan, esimerkiksi teemoittamalla työpajan tavoitteita. Se ei myöskään vaadi ennakko-osaamista tulevaisuusajattelusta. Kaikki materiaalit ja ohjeet oman Tulevaisuustaajuus-työpajan järjestämiseen löytyvät osoitteesta www.tulevaisuustaajuus.fi.

On huomioitava, että tulevaisuustaajuusmenetelmä on yleistä tulevaisuusajattelua inspiroimaan pyrkivä menetelmä eikä se fokusoidu suoraan järjestöjen ennakointi- ja strategiatyöhön. Menetelmää voi kuitenkin muokata ja suunnata rajatumpiin teemoihin. Tämä vaatii kuitenkin riittävää ennakkosuunnittelua, johon voi saada tukea Sitrasta ja sivustolta löytyviltä tahoilta.

Järjestöjen itseanalyysin työkalu

Institutionaalisiin logiikkoihin perustuva työkalu järjestöjen itseanalyysiin. Hanna Laitisen tutkimuksen mukaan valtakunnalliset nuorisjärjestöt toimivat nykyään yhä useamman erilaisen toimintalogiikan (yhteisölogiikka, valtiologikka, markkinalogiikka, ammattikunnan logiikka, demokratialogiikka, aate- ja altruismilogiikka) mukaan. Laitisen tekemän työkalun avulla järjestöt voivat tehdä itseanalyysiä siitä, millaisia kansalaisyhteiskunnan toimijoita ja nuorisotyön ja -politiikan toteuttajia ne ovat. Itseanalyysitaulukko voi auttaa niitä arvioimaan, ovatko ne sellaisia kuin haluavat olla. Analysoimalla erilaisten logiikkojen merkitystä nuorten osallistujien, jäsenten, hallituksen jäsenten ja työntekijöiden kanssa järjestö voi saada arvokasta tietoa siitä, miltä sen toiminta eri sidosryhmien näkökulmasta vaikuttaa. Ne voivat tehdä sen perusteella aiempaa paremmin informoituja tulevaisuuden valintoja. Itseanalyysitaulukko on kysymyksineen melko yksinkertainen toteuttaa, mutta sen tulosten tulkinta vaatii perehtymistä Laitisen tutkimuksen erilaisten logiikkojen merkitykseen. Sitä varten voi suositella esimerkiksi perehtymistä Laitisen tutkimuksen lukuun 5.1.2 Nuorisjärjestöjen institutionaaliset logiikat.

Nyt laivanne on lastattu hyvillä
erilaisten muutosten,
mahdollisuuksien, reittien ja
valintojen ideoilla. On aika avata
purjeet kohti uusia ennakoiteja!
Onnea matkaan!